

gué en terra *mal son grat*», JoMartorell (Ag. II, 248, i en la 'continuació' de Galba: «Tirant dexà la lança a *mal grat seu*, car los enemics la-y levaren, volgués o no», IV, 41).

En definitiva aquesta combinació acabà per convertir-se en una prep. soldada (= fr. *malgré*). I Fabra observava (*Gram.* 1912, p. 190, n. 3): «Hoy suele escribirse *malgrat* en lugar de *malgrat de* [la forma que ell recomana més amunt, § 134B], que es como se decía en lo antiguo: 'Per la força del órs e de les altres bèsties qui mengen carn, *malgrat de* les bèsties qui mengen erba, fo elet lo leó a ésser rey'», Lull [Merav., *NCL.* II, 91]; «ata vos tornaré a parlar del cèsar, que s'apareyllà --- per anar a Andrinapol per veure X. M. --- *malgrat de* tots sos amics e sos vassalls», Mun-taner (Cp.: «--- e Nòs, *mal nostre grat*, reebem-los ---», Pere III). A conseqüència d'això alguns tornàrem a construir *malgrat de*,¹ i totes dues construccions han tingut circulació en la llengua correcta, si bé *malgrat* sense preposició ha continuat essent la més corrent.

Alguns altres, encara, observaren que la fórmula catalana més original i ja tradicional també, era *a desgrat*, que ja recollia (amb construcció ben paral·lela a la de *malgrat*) el *DAG.*: «*a desgrat seu*: mal de su grado»; Manuel de Montoliu se'n serví sovint (enmig de paràgrafs de bon estil i planer), molts l'imitàrem, això entrà en l'ample torrent circulatori de la llengua literària moderna i per virtut de tal cosa la llengua comuna pot ara triar en una elegant i còmoda riquesa, que ja no deixarem marcir: «*a desgrat del seu amor*»² «*malgrat de totes i de tothom*» o «*malgrat tothom*» com es prefereixi.

Perquè és que ja hi havia, així mateix, un substantiu abstracte *desgrat*: «a la Reyna e a sa filla --- Philip pres del braç a la Infanta per star-li prop: e Tirant no-s partia prop de Philip, per dupte que no fes o no digués alguna bajania que vingués en *desgrat* de la Infanta», JoMartorell (Ag. I, 303); «*grat e desgrat* ensemps en mi-s juntaren / en altre temps, amant alguna dona», Ausiàs (II, 293). Car en definitiva, també poc la construcció clàssica no s'havia extingit pas en la llengua viva: «Ara bé, nos casarem / *malgrat de* qui no ho volia!» en una nova versió que recollí MilàF del romanç 375 (rebuda després de publicar-se el *Romancerillo*, i reportada per Pujol-Puntí, p. 20: rebuda amb el vers espatllat com «*a malgrat de* ---», però és evident per la mètrica que és una deformació del copista).

No exhaurim encara aquí les combinacions i valors antics. *Mal grat* s'havia usat com a maledicció interjectiva: «quan jugues als daus, e lo punt fa contra tu, ab malfícia dius: 'Oo, *malgrat!*' o 'a despit' o 'yo re-nec'», «quan los dolors te vénen, rebats lo colp re-negant: *malgrat!* etc! O Déu! o dyables, trahet-mi!», StVicentF (*Serm.* II, 50.5; I, 252.8). *De grat* al capdava, venia a ser un mer renovellament de l'ablatiu absolut del llatí clàssic *gratius* (de *gratiae* 'agradances, complaences'), comunament contret en *gratūs*, i que ultra l'acc. 'de bon grat' prenia no gens forçadament el sentit 'de franc, gratuïtament'; i en efecte trobem

això en forma catalanitzada: «fill emancipat no pot proposar contra son pare --- actió famosa --- e aylló meteyx se deu entendre dels liberts als quals és donada franquea *de grat*, sens reencó», *CostTort.* (ed. Ol., 64), però amb el significat desenrotllat en el sentit de 'gratuïtament', ni més ni menys que en llatí.

De grat e de certa sciència: «veuran e sabran en aquest albarà com yo, Stephania de Macedònia, filla --- del duc de Macedònia, *de grat e de certa sciència*, no constreta ni forçada, tenint Déu davant los meus ulls, e los sancts Evangelis corporalment tocats, promet a vós ---», JoMartorell (Ag. II, 191): de la barreja d'aquesta locució amb *a dret scient* o *dreta sciència*, sortí el compost modern i clàssic *a gratcient*: el *DAG.* ja cita dos exemples de *a dretcient* en el S. xv, i un de *a gratcient* en el *Miserere* de Pons (1592): «l'homicidi ningú n'i à més enorme que lo que 's comet sobre pensat cas, acordat y *a gratsièn*»; avui de vegades se li encomana l'acc. d'agradança, no resistència: «entrà la Sió ab la medicina, y la Toneta no sols la prengué *a gratscient*, sinó que --- comensà a conversar ab sa amiga», Noller (*Pap.*, 184); més propis em semblen els exemples que trobaríem fàcilment en autors com Maragall o Coromines o bé: «no hem parlat a *gratscient*, d'algunes obres que tenim per apòcrifes», MilàF citat pel *DAG.*

DERIV.: *Gradar. Gradejar* 'afavorir' ant. [S. XIII]: «Vassal si-s moria sens testament, o-s leixarà 2 o 3 fils, o més, de leyal matrimoni nats, loc és a *gradejar*, cor lo senyor porà lo feu atorgar a qui-l més volrà dels fi<|>ls», *Commenmoracions de Pere Albert*, «e si és dubte a qui primerament és tengut fer ajuda --- per ço cor lo homenatge començà --- e-l temps antic, e d'açò no apa<r>ran cartes --- per egalat pot a qual-sevol de sa persona *gradejar* que li ajut personalment», id. (*NCL.*, 163, 174), «no trobaràs per ventura pus manifest eximpli en lo qual la fortuna, volubla e instable, haje més *gradajat* ne favoreyat», Ant. Canals (*Scipió*, ed. Miq. i P., p. 22); +*desgradejar* «desavenir, ofender, desagradaç», *desgradejat*, S. XIV (*DAG.* escrit *desgredejar*).

Agradar [Lull], construït abans reflexivament i amb compl. intransitiu: «Amable fill —dix l'abat— saluda e plora, cor d'aytal salutació *s'agrada* Nostra Dona», *Blanq.* II, 33.1; cosa que no fou pas passatgera: 2 «lo qui té de offici o *se agrada de* criar y tenir pexos: «piscinarius», OPou (*ThPu.*, 67); no ho confonguem amb la construcció recíproca: «la Mercè y en Miquel *s'agradaren*, potser per la lley del contrast», Noller (*Pap.*, 38). *Agradable* [Lull]: «membrar la paciència que-l seu Fill gloriós hac --- e com dementre hom lo turmentava, Nostra Dona e ell s'esguardaven ab piados, *agradable*, esguardament» (*Blanq.*, *Art de Cont.*, *NCL.* III, 148.15); «l'ermita salutà Fèlix molt *agradablement* en son venir, mas Fèlix no li poc dir res» (*Merav.*, Ag. I, 7); *agradabilitat*.

Agradós [segle XIII 'no forçadament']: «juram *agradosamente* que tingam e observem totes les sobredites coses», any 1244 (Pere Pujol, *Documents en Vulgar de la D. d'Urgell* I, 9.54, p. 19); ja amb el matís modern